

David Vaughan
autori@hn.cz

Můj dědeček Guido Lagus. Rodina, která se vrátila domů

V Praze byl Guido Lagus významnou osobností předválečné architektury a filmu. Nacistická okupace ukončila jeho kariéru, nikoli však osud tohoto muže a jeho blízkých. V exilu prokázala celá rodina svou výjimečnou tvůrčí energii, kterou předala také další generacím. V jejím příběhu sehráli roli Jan Masaryk i legendární přírodovědec David Attenborough. Rodina se usadila v Anglii, zůstala však věrná svým pražským kořenům.

Ann Sadler-Forster bydlí v malebném starém cihlovém domě ve vesnici pár kilometrů od moře v jihoanglickém hrabství Hampshire. Dům by nemohl vypadat více anglicky, přesto jsou jedenasedmiletá Ann a její děti Jake a Jana novopečenými občany České republiky. Všichni se narodili a vyrostli v Anglii, udělení českého občanství však považují za návrat domů. Na oslavu upekla Ann husu s knedlíky a zelím, pustili si českou hymnu a slavnostní okamžik zapili českým vínem.

„Jde o poznání toho, odkud pocházíme,“ říká Ann, „a také o napravení křivdy. Moje matka Sonja a prarodiče Guido a Liza Lagusovi by měli radost.“ V souvislosti s brexitem mluví Ann i o návratu do Evropy. „Pobrexítová Británie neodpovídá tomu, čím se cítíme být. Jsme Evropané.“ Sedíme u starého kuchyňského stolu s výhledem do zahrady a Ann se prohazuje v krabici. Jsou v ní umělé květiny, už trochu vybledlé. Pocházejí ze světa její babičky Lizy, z meziválečné Prahy. Když Annina dcera Jana začala před patnácti lety studovat, Ann jí jednu z květin symbolicky dala. Jana jí má dodneška v malé váze na pracovním stole. „Je zvláštní, jak velký osobní význam mohou takové předměty mít, pro mě ale opravdu jsou jakýmsi mostem do minulosti.“

Touhy po Praze

Umělé květiny mají pro celou její rodinu více než symbolický význam. Annina babička Liza se narodila v Praze v roce 1898 jako druhá ze čtyř dcer úspěšného židovského podnikatele Augusta Löwyho, který se později přejmenoval na Lindta. Všechny čtyři dcery byly bystré a podnikavé a pomáhaly při chodu rodinného podniku, jenž se zabýval výrobou umělých květin, ozdobných per a dámských klobouků. V druhé polovině 20. let nechal August ve spodní části Václavského náměstí postavit slavný Lindtův dům, jednu z prvních čistě funkcionalistických budov v Praze.

„Nejsmutnější na tom všem je, že už nemáme rodinu v Praze. Před válkou bylo v Praze tolik příbuzných.“ Ann listuje v rodinných fotografích zachycujících členy úspěšné prvorepublikové židovské rodiny. „Byli buď zavražďeni, nebo se rozptýlili po světě. Prahu jsem vždy považovala za náš domov. Je to něco, co většina Angličanů vůbec nechápe, ale je to v nás – přes hudbu, literaturu, jídlo, všechno ty věci, které byly v rodině přítomné, když jsem vyrůstala.“ Nedávno se Annině dceři Janě narodil syn Míro. Také on je dnes českým občanem.

V krabici s květinami má Ann i několik umělých přemek – světlečervená, zelená, hnědá, oranžová. Ta ale nepochází z Prahy. V londýnském exilu v padesátých letech neměli její prarodiče z čeho žít, babička Liza ale rozuměla kloboukům. Založila modistický ateliér a zadálo se jí. V době, kdy se v Británii ještě kupovaly základní potraviny na listky, Liza do šedého poválečného Londýna vnesla špetku středoevropského

elánu. Ann a její starší bratr Nick Broomfield rádi vzpomínají na návštěvy u prarodičů v bohémské čtvrti Soho, kde měli ateliér. Na každém rohu stály prostitutky. „Babička je skoro všichni znala,“ říká Nick, „byly na mě milé a volaly: Krásný chlapec! To je váš vmuk?“

Čtyřasedmiletý Nick Broomfield je světově známý režisér dokumentárních filmů. Když zrovna netočí v Americe, bydlí ve starém vodním mlýně pár desítek kilometrů od Ann. Podobně jako jeho sestra mluví o Praze jako o ztraceném domově. „Jako dítě jsem toužil žít v Praze. Viděl jsem fotky Prahy, krásně zachovaného středověkého města, které vyzářovalo určité teplo, jaké jsem cítil v rodině a které Londýnu rozhodně chybí.“ Zdi jeho pracovny lemují sépiové fotky anglické i české části rodiny. Na jedné je sedmiletý Nick s dědečkem Guidem. Oba se smějí. „Byl zábavný, měl rád suchý humor. Poslu vám jeho paměti. Mohly by vás zajímat.“

Díky pamětem je možné seřadit střípký složitějšího života Guida Laguse. Nestihl je dopsat, zemřel v Londýně pár měsíců před sametovou revolucí, ale některé epizody vypracoval velmi živě a s citem pro literární detail. Jeho otec byl obchodním cestujícím a prarodiče byli pobožní Židé. Měli obchůdek s potravinami a bývalém pražském ghettu. „Jak jsem ten krám miloval! Vidím ho tak jasně, že bych ho mohl nakreslit, kdybych to uměl. Místnost byla dlouhá, tmavá a klenutá, jedinými zdroji světla byly okénko ve vchodových dveřích a petrolejka na pultu. Na podlaze byla tlustá vrstva pilin. Vzduch byl nasycený úžasnou vůní koření.“

Jinde píše, jak se platonicky zamiloval do smrtelně nemocné matky svého nejlepšího přítele z gymnázia, Saši. „Byla to spíše dívka než matka patnáctiletého kluka – dívka bledých tváří a velkých černých očí, jejíž krása byla stejně chlapecká, jako byla Sašova krása dívčí.“ Vzpomíná také na traumatické zkušenosti z první světové války, kdy povinně nastoupil do rakousko-uherské armády a sloužil v Itálii. Nekompromisně a drsně popisuje svět, v němž se sadistům dařilo na úkor slabších, a neskryvá pocit viny, který jako důstojník cítil za smrt jiných.

Po demobilizaci začal být politicky aktivní. „I když jsem nevstoupil do komunistické strany, stal jsem se jejím sympatizantem. Dostudoval jsem analytickou chemii v Praze a dostal práci v továrně, která patřila otci mé přítelkyni Lizy.“ Jeho znalosti chemických vlastností barviv se v továrně na umělé květiny velmi hodily. Vzali se a v roce 1922 se jim narodila Sonja, matka Nicka a Ann. O pár let později, když se stavěl Lindtův dům, August potřeboval stavbyvedoucího. A protože věděl, že zeť má technický i organizační talent, oslovil jeho. „Moc mě to bavilo. A tak jsem začal studovat stavebnictví a naučil se, jak pracovat s materiály.“ Následovala Guidova spolupráce s úspěšným a velmi nadaným západočeským architektem Rudolfem Welsem, žákem Adolfa Loose.

„Strýc Charles by vám o tom řekl víc,“ řekl mi Nick, když mi dával telefonní číslo na svého strýce Sašu, kterému jeho angličtí příbuzní

řikají Charles. Mladšímu bratrovi Sonji je dnes 93 let, velmi živě si však vybavuje předválečný svět svých rodičů. Jako malý kluk často navštěvoval otce Guida v jeho kanceláři na Václavském náměstí. „Byl to spíš ateliér, jedna obrovská místnost s velkými stoly, na kterých ležela obří pravitka, a všude byly architektonické skici. Pracoval tam hodně lidí a táta je obcházal a opravoval detaily.“ Kancelář sídlila v paláci U Stýblů, ke kterému Lagus a Wels navrhli elegantní funkcionalistickou přístavbu včetně pozdějšího divadla Semafor. Podle jejich návrhů vzniklo v Praze také několik velmi podařených moderních bytových domů.

Už v Londýně, někdy v padesátých letech, vzal Guido Nicka a Ann do kina. V National Film Theatre dávali československou předválečnou komedii Martina Friče Hej rup! s Voskocem a Verichem. Uprostřed promítání Guido vykřikl: „To jsou moje nohy!“ Pak dětem vysvětlil, že se na filmu podílel jako architekt. Úvodní titulky skutečně potvrzují, že se natáčelo „ve stavbách Laguse a Welse“. „Občas jsem přespával mezi kulisami a jednou mě zapoměli vzbudit.“

Snímek Hej rup! se pro Nicka a Ann stal symbolem dědečkova pražského světa, Nick z něj proto použil úryvek ve svém nedávném dokumentárním filmu My Father and Me (Můj otec a já, 2019). Zabývá se hlavně vztahem s otcem, známým anglickým fotografem Mauricem Bromfieldem, vypráví ale také o české části rodiny. O svém blízkém vztahu s maminkou Sonjou, kterou zachytily staré osmimilimetrové záběry z rodinné dovolené jako krásnou a elegantní mladou ženu. Právě o ní a o dědečkově Nicku říká, že měli zásadní vliv na jeho životní dráhu. „Myslím si, že politický aspekt mých filmů pochází z české strany rodiny. V případě Guida mělo všechno, co dělal, nějaký prvotní politický impuls. Maminka i dědeček také milovali Charlieho Chaplina, pro jeho humor a politickou angažovanost.“ U Nicka je podobný impuls přítomný ve většině jeho dokumentů. Jsou upřímné, někdy až syrové, často odhalují skryté násilí ve společnosti.

Odchody a návraty

Nick Broomfield není jediný člen rodiny, jehož život poznamenal film. Jeho strýc Charles Lagus vzpomíná, jak ho jako dítě před válkou fascinovala Guidova spolupráce na snímku Hej rup! a dalších barandovských filmech. Po válce se Charles stal kameramanem u BBC, kde se seznámil s jedním mladým přírodovědcem. „Cestovali jsme po světě bez štábu, jen my dva. On si vybral, co budeme filmovat, já komponoval záběry a natočil to, jak se na svět dívá on a jak o tom přemýšlí. Když jsme se vrátili do Anglie, všichni říkali, že se skoro nedá věřit, že jsme to zvládli bez štábu.“ Onen mladík nebyl nikdo jiný než David Attenborough. „Byli jsme rebelové,“ vzpomíná legendární přírodovědec. „Do té doby nás nikdo nebral vážně.“

Politická angažovanost Guida po roce 1933 přivedla ke spolupráci s německou komunistou, která po Hitlerově nástupu našla exil v Praze.

Stal se šéfredaktorem a vydavatelem významného levicového literárního časopisu Neue Deutsche Blätter. Po březnové okupaci v roce 1939 ovšem tušil, že bude brzy zatčen. „Vzpomínám si, jak otec najednou řekl, že se musíme dostat ven. Přišel a řekl: Odcházíme,“ vzpomíná Charles, kterému tehdy bylo deset. Podařilo se jim uprchnout do Polska a pak lodí z Gdyně do Doveru. Šestnáctiletá Sonja už byla v Londýně. O čtyři měsíce později vypukla válka.

Ann má fotku dědečka Guida v britské vojenské uniformě. Sloužil jako repatriční důstojník, ke konci války měl za úkol dostat lidi, kteří byli osvobozeni z koncentračních táborů nebo z nucených prací, zpátky do Československa. Těsně po jeho osvobození navštívil i koncentrační tábor Bergen-Belsen. Nerad o tom mluvil. „Všude ležely mrtvolky a ještě hůř vypadali ti, kteří přežili a plazili se po zemi. Když jsme jim řekli, že už můžou z tábora ven, měli strach. Nepochopili. Nevěřili tomu. V tom okamžiku jsem

přestal věřit v lidstvo. Představa všeobecného dobra lidí je iluze a vždy bude,“ napsal ve svých pamětech. Holokaust připravil Guida o oba rodiče i o tři sestry.

Po válce se Guido Lagus stal šéfem londýnské pobočky Československé tiskové kanceláře. V pamětech popisuje příhodu z pozdního podzimu roku 1947, kdy se mezi čtyřma očima setkal s ministrem zahraničí Janem Masarykem, který se zastavil v Londýně na zpáteční cestě z neúspěšné návštěvy Spojených států. Byl prý velmi nervózní. „Vstal a znovu začal přecházet z místa na místo. Strčil obě ruce do kapes svého saka a vyndal krabičky a malé skleničky. Pak řekl: Vracím se domů, plný prášků a kapek, ale zároveň jsem měl pocit, že trochu trpěl. V Praze před válkou byl uprostřed dění. To všechno ztratil a snažil se na to nemyslet.“

Ani Nickova matka Sonja se zcela nesměřila se ztrátou domova. Manželství s Mauricem Bromfieldem bylo šťastné, příbuzní jejího muže z provinčního severoanglického města ji však považovali za podezřele exotickou. Když odešla z Prahy, bylo jí šestnáct, nikdy se nezbavila cizího přízvuku a celý život měla pocit, že do Anglie

sarykem se Guido znal z doby války a jeho smrt těžce nesl. Ještě v roce 1948 odešel z ČTK.

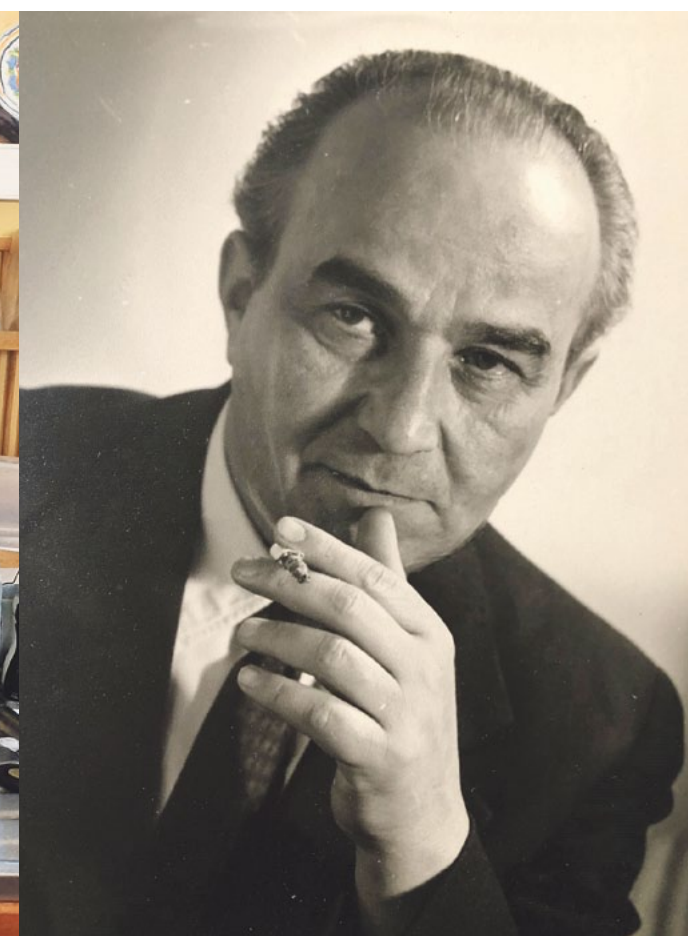
Podle Nicka Broomfielda se Guido v Anglii cítil trochu jako ryba na suchu. Liza zachránila finanční situaci svým nápadem na výrobu klobouků, ale Guido nebyl šťastný. Když Liza v roce 1962 zemřela, hned předal podnik zaměstnancům. „Děda byl vděčný Angličanům za to, že mu poskytli nový domov,“ říká Nick. „Obdivoval britskou civilizaci a určitou umírněnost v britské společnosti, která mu byla blízká, ale zároveň jsem měl pocit, že trochu trpěl. V Praze před válkou byl uprostřed dění. To všechno ztratil a snažil se na to nemyslet.“

Ani Nickova matka Sonja se zcela nesměřila se ztrátou domova. Manželství s Mauricem Bromfieldem bylo šťastné, příbuzní jejího muže z provinčního severoanglického města ji však považovali za podezřele exotickou. Když odešla z Prahy, bylo jí šestnáct, nikdy se nezbavila cizího přízvuku a celý život měla pocit, že do Anglie

tak úplně nepatří. V polovině sedmdesátých let vzala tehdy dvacetiletou Ann do Prahy, aby jí ukázala místa, která znala z dětství. „Bylo to hodně nostalgické a měla jsem hezký pocit, že i já jsem v Praze doma,“ vzpomíná Ann, která se do Prahy zamilovala. Studovala tehdy dějiny umění a na základě stipendia od Britské rady strávila tříměsíční stáž v pražské Národní galerii. Shodou náhod bydlela v Terronské ulici v pražské Bubenči, kde její matka, strýc a prarodiče žili před válkou. „Byla to doba normalizace a já začala chápat, jak je těžké žít v komunismu.“ Ann se postupně dozvěděla o složitém osudu dalších členů rodiny. Pradědeček August Lindt přivázal terezínské ghetto, stejně jako jeho dcera Pavla, Lizina sestra a Annina teta. Ta po válce převzala rodinnou firmu, jenže byla Židovka s buržoazním původem. Ve fingoaném procesu byla odsouzena za průmyslovou špiónáž a strávila sedm let ve vězení. Rehabilitována byla až v šedesátých letech.

V rodině Lagusových se ale nedějí jenom zaletující pro film. Annin syn Jake Forster navázal na předválečnou profesi svého pražského pradědečka: je úspěšným architektem a pracuje v newyorské kanceláři světového Rema Koolhaase. A stejně jako Ann je nyní českým občanem. Protože Annina matka Sonja přišla o své československé občanství neoprávněně a proti své vůli, mají nárok na český pas všichni její potomci. „Architektura existuje, aby zlepšila prostředí, ve kterém lidé žijí,“ prohlašuje Jake a potvrzuje tak typické rodinné rysy: tvůrčí energii i angažovanost. S jeho slovy by pradědeček Guido určitě souhlasil. Co by ale řekl jejich radosti ze získání českého občanství? Asi by byl překvapený. „Nejsem Čech,“ řekl jednou Nickovi, když se ho zeptal, kam patří. „Byl jsem Čechoslovák a teď jsem Brit. Narodil jsem se jako Rakušan. Za svého života jsem nosil čtyři uniformy. Tak nakonec člověk vlastně nepatří nikam.“

Autor je redaktorem Českého rozhlasu

1 2 3
4 5 6
7 8

Příběh rodiny Guida Laguse

Noví čeští občané Ann Sadler-Forster a její syn Jake (1). Hlavní hrádky rodinného příběhu Guida Laguse na poválečném snímku (2). Maurice Broomfield se svým tehánem Guidem za druhé světové války (3). Architektonická kancelář Guida Laguse a Rudolfa Welse se zabývala i tvorbou filmové stavební výpravy. Jedním z těchto snímků byla i komedie Hej rup! (4). Tehán a tehyně Guida Laguse, August a Růžena Lindtovi, na snímku z roku 1928 (5). Firma Lindt produkovala dámské klobouky, ozdobná pera a umělé květiny (6). Pracovala v ní i Guidova manželka Liza a stejné zboží začala vyrábět v modistickém saloně, který si otevřela v 50. letech v Londýně, kam se Lagusovi za války uchýlili a kde už také zůstali (7). Ze stejné doby pochází rodinný snímek zachycující Guida, dceru Sonju, syna Sašu (Charles) a maminku Lizu (8).
Foto: David Vaughan, archiv Ann Sadler-Forster